

Ioana IERONIM

TROILUS AND CRESSIDA – 2008

„Shakespeare are puterea de a ne face să râdem, pentru ca apoi să ne umple de oroare, să ne scandalizeze cu baia de sânge a Războiului Troian” comentează regizorul **Declan Donnellan** piesa ***Troilus și Cressida***, pe care a prezentat-o la București și Craiova, în cadrul ediției 2008 a Festivalului Internațional Shakespeare. Declan Donnellan, marele laureat al Festivalului din acest an, cel mai important regizor al Angliei în momentul de față, a adus în România spectacolul înainte de a avea premiera în propria țară. Este producția cea mai amplă și mai ambițioasă a companiei sale, „Cheek by Jowl”, avându-l ca scenograf pe Nick Ormerod. Una dintre cele mai întunecate piese ale lui Shakespeare, greu de clasificat (face parte dintre piesele problematice, care nu sunt nici comedie, nici tragedie), *Troilus și Cressida* a fost prima piesă scrisă după *Hamlet*: o farsă tragică, o comedie sângeroasă inspirată de una dintre poveștile întemeietoare ale lumii noastre: Războiul Troian. Cum se întâmplă întotdeauna în Shakespeare, piesa vine cu simetriile ei interne, dintre care major este faptul că „războiul iubirii” (concept manierist) dintre cei doi tineri – Troilus a trebuit să lupte mult până să câștige bunăvoința Cressidei, de altfel prin intervenția unchiului ei Pandarus – se petrece în paralel cu marele război dintre greci și troieni, ajuns, după șapte ani de lupte, într-un punct mort. Regizorul proiectează simetriile interioare ale piesei în orizontul actualității, în care găsește echivalențe cu multă ușurință.

Să spunem de la bun început că, în acord cu principiile sale, regizorul ne-a oferit o absolută raritate în practica teatrului shakespearian de azi: un text neabreviat. Filosofia care stă la baza practicii lui Donnellan este faptul că miza Marelui Will este exprimată în textele sale de suflu larg, iar actorii trebuie să-și antreneze respirația și rostirea pentru a face față acestei cerințe. Donnellan crede că niciun cuvânt al lui Shakespeare nu este superfluu. Trupa de actori de la „Cheek by Jowl” ne-a oferit o înaltă probă de virtuozitate a rostirii și jocului în acest sens. Textul este pus în valoare fără a deveni fastidios (arta actorilor, impecabilă), iar complicata poveste în mâna regizorului capătă coerență.

Podiumul pe care se petrece întreaga poveste, conceput economic și eficient, dă senzația de flux al istoriei, de fluiditate și repetabilitate, de cercuri care se închid peste timp. Troienii poartă costume albe, sau deschise la culoare, iar grecii sunt în negru (cu oarecare aluzii fasciste). Paradele pe care le vedem trimit la ideea de paradă militară, ori sportivă, ori *fashion show*. Paris și Elena sunt niște sex-simboluri observate hollywoodian. *Flash*-urile mediatice, atmosfera de cabaret, sau de *gym* nu lipsesc din arsenal. Limba ascuțită a lui Thersit, *raisonneur*-ul, personaj temut și de eroii *Iliadei*, definește situația: „Ce bufonerie!! Cauza întregului tapaj [războiul] este un încornorat și o curvă. Frumoasă vrajbă între taberele pline de mânie, din asta ajung să sângereze de moarte”; personajul apare aici ca *drag-queen*.

Scepticismul față de latura eroică a războiului apăsător, să ne aducem aminte, în faimoasele observații ale lui Falstaff despre eroism – dar în *Troilus și Cressida* expunerea absurdității războiului și demitizarea noțiunii de eroism constituie practic tema centrală a piesei. Eroii homerici sunt priviți fără iluzie, Ulise e un politician intrigant și manipulator, Ahile un vanitos, Ajax un monument de prostie într-un corp

de brută, Agamemnon e prost. Hector este singura excepție, a eroului cu simțul datoriei și onoarei, un pacifist, de fapt.

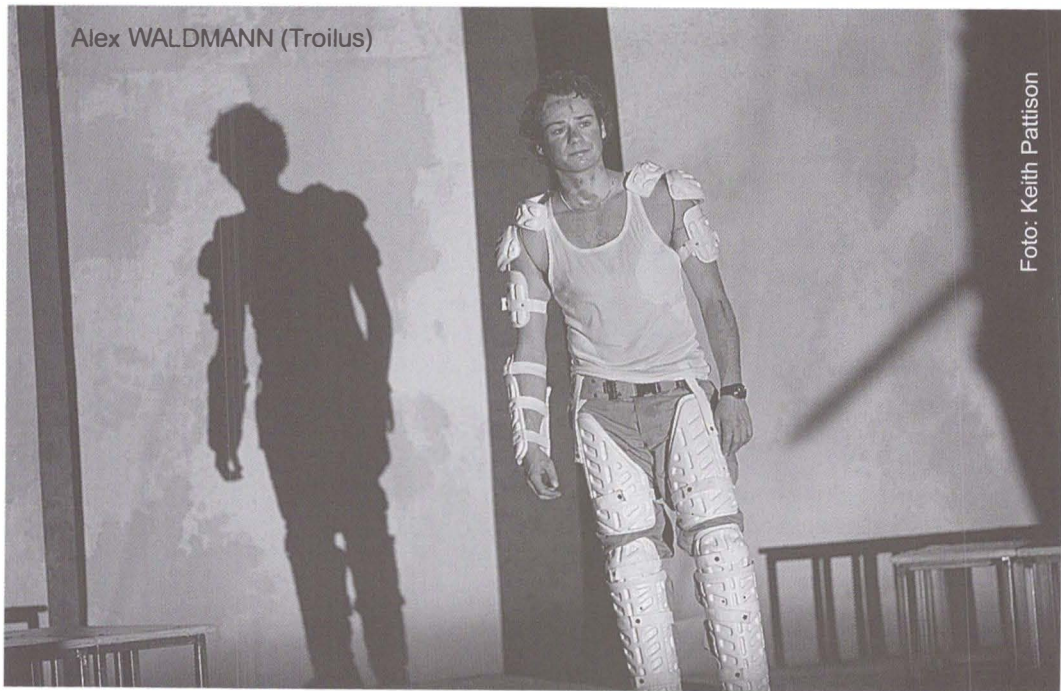
Mici bijuterii actricești și de regie dau un efect de profunzime prin contrast. Thersit pronunță sentințe de o uriașă amărăciune și lipsă de iluzie: cum o face? În joacă, râzând. Ca într-un bâlci al deșertăciunilor. La fel, nebunia clarvăzătoare a Casandrei, într-o altă cheie – ea își spune profețiile de apocalipsă cu o copilăroasă voioșie, efectul fiind cu atât mai tulburător.

Spectacolul se desfășoară aproape coregrafic, geometric, fapt care nu sabotează, ci dimpotrivă, în anumite momente pune cu atât mai mult în valoare autenticitatea personajelor, pasiunile lor incontrollabile. Am asistat la un adevărat tur de forță în desfășurarea unui întreg conglomerat de registre contrastante și situații paradoxale, ritmat alert și subtil, astfel că spectacolul nu trenează. Deși totul este la vedere, intensitatea trăirilor emoționale poate atinge niveluri devastatoare. În câteva momente ale piesei, energia explozivă a furiei unora dintre personaje împinge practic povestea înainte, pe făgașul ei fără întoarcere. Sunt izbucniri care capătă forța spectaculară credibilă pentru spargerea echilibrului în ansamblul poveștii.

În planul sentimental Cresida–Troilus se îmbină inocența cu lipsa de inocență, prejudecata cu prospețimea; o frumoasă putere a ființei (un fel de splendoare animală) se întrevede pentru o clipă, înainte ca viața să acopere cu aluviunile ei acest izvor prim și irepresibil al firii. De o intensă emoție și profund credibilă factură este scena sosirii Cresidei în tabăra grecilor, unde se afla tatăl său, care a obținut-o împotriva voinței ei, într-un schimb cu un prizonier. Agresivitatea *macho* a militarilor greci în jurul ei, pericolul fizic și moral, acest gen de primejdie, la un pas de a deveni un viol colectiv, o scenă de linșaj împotriva făpturii mai slabe a unei fete nu putea să nu ne aducă aminte de povești și imagini pe care le știm din războaiele de pe teritoriul fostei Iugoslavii și de prin alte locuri, chiar mai recent. Trădarea în

Alex WALDMANN (Troilus)

Foto: Keith Pattison

dragoste a Cresidei (oricum înscrisă în natura umană...) are și motivul că, pentru a supraviețui, ea trebuia să se pună sub protecția unuia dintre acești „eroi”.

Emoționează mereu impresia de adevăr, mustind printre hașurile constructivului artificial care este, prin prin forța lucrurilor, spectacolul.

Violența se arată stilizat, precis, este excepțional coregrafiată – exemplul cel mai remarcabil fiind moartea lui Hector (un asasinat, o tristă execuție în urma unei trădări), de mare efect scenic: eroul, singurul adevărat, este ascuns (ucis) între câteva scuturi ahee. La fel de stilizată și puțin demnă, moartea lui Patrocle.

Tulburător este să vezi cum (deși totul pare o comedie, un joc între două tabere, cum suntem obișnuiți din sport, din concursuri de tot felul, din jocurile de copii) acest mecanism minimal, aparent inofensiv, arătat a fi decorativ și de la sine înțeles pe scena vieții noastre, poate naște cu absolută ușurință realitatea înfrângerii, a catastrofei și a morții. Piesa vorbește despre caracterul aleator și absurd al războiului. Și despre falimentul iubirii. Este o parodie a ideii de glorie în război și de fidelitate în dragoste. Parodia trece fără avertisment în crimă, lăsând la vedere orbirea, superficialitatea, frivolitatea – inerțială – a oamenilor. O întreagă panoplie de defecte umane, cum ar fi ambiția, autoînșelarea, invidia, lăcomia, narcisismul, trădarea, abuzul de putere sau neexercitarea puterii au forța de a periclita existența, de a deschide calea Răului și distrugerii universale. Rămânem cu sentimentul destinului imuabil, provocat și suferit de oamenii aceștia iremediabil imaturi, friabili, naivi, îngâmfai, prefăcuți, plini de instincte și de iluzii, care nu se cunosc pe ei înșiși, care nu știu ce mecanisme îi mână. Dincolo de momentele explozive de umor, sarcasm, bufonerie care abundă – avem de-a face cu o viziune de profundă amărăciune. Pe care Declan Donnellan o leagă cu multe fire de prezent. Totuși, consideră regizorul, „în **Troilus și Cresida** ... persistă, ca o umbră, credința în viață și într-o iertare finală”. Bătrânul și mereu tânărul Will, în mâinile acestui regizor de excepție, ne invită să deconstruim iluziile frivole și pernicioase ale lumii noastre și ne mai îndeamnă odată să ne cunoaștem pe noi înșine.

*
* *

DECLAN DONNELLAN despre „Troilus și Cresida”

Shakespeare are puterea de a ne face să râdem, pentru ca apoi să ne umple de oroare și să ne scandalizeze cu baia de sânge a Războiului Troian. El ne cere să medităm la eventualitatea legăturii dintre minciuna noastră interioară și isteria, starea de excitație morbidă care ne afectează relațiile personale. Avem de-a face cu o foarte modernă lipsă de profunzime, care ne îngăduie să schimbăm partenerii și să ne dezicem de angajamente fără nicio jenă. Acest egotism, această complezență față de sine, această vanitate și autosuficiență trebuie, desigur, combătute în fața celor pe care-i iubim. Ne putem totodată interoga pe tema legăturii potențiale dintre narcisismul individual și violența oricărui război. O atare situație extremă în relațiile sociale (războiul) nu este ea oare, în unele cazuri, replica iresponsabilității care ne colorează și raporturile personale?

Tonalitatea piesei rămâne ambivalentă, ceea ce nu reprezintă slăbiciunea, ci forța ei... Nu știm dacă este cazul să râdem ori să plângem. Crucial e să păstrăm ambiguitatea, această alternanță echivocă definitorie pentru ființa umană. În viața de toate zilele, noi alunecăm neîncetat între farsă și tragedie. Realitatea nu poate